

ORTAÇAĞ AVRUPA SİYASET DÜŞÜNCESİNDE SÜREKLİLİK VE ÖZGÜNLÜK: JOHN FORTESCUE’NÜN SİYASET VE YÖNETİM ANLAYIŞININ TARİHSELLİĞİ

Fatih Durgun

İstanbul Medeniyet Üniversitesi
fatih.durgun@medeniyet.edu.tr

ÖZ

Geç Ortaçağ İngiliz siyaset düşüncesinin en önemli ismi, yazdıkları halen tartışılmaya devam eden John Fortescue’dür. Lancaster ve York Hanedanları arasındaki Güller Savaşı olarak bilinen taht mücadelesinden dolayı İngiltere’nin siyasal ve toplumsal bir krizden geçtiği bir dönemde eserlerini yazan hukukçu ve devlet adamı Fortescue, *Krallık Yönetimi* (*dominium regale*) ile *Siyasal ve Krallık Yönetimi* (*dominium politicum et regale*) biçimlerini ayıran kavramsallaştırmasıyla siyasal düşünceler tarihine özgün bir katkı yapmıştır. Fortescue’nün düşüncesinde Krallık Yönetimi, kralın keyfi idaresini simgelerken, Siyasal ve Krallık Yönetimi biçimi, kralın karar alma sürecinde tebaasının rızasını gözetmesi ve İngiliz Örfi Hukuku’nun sınırları dışına çıkmaması anlamına

1

Dîvân *DİSİPLİNLERARASI
ÇALIŞMALAR DERGİSİ*

Cilt 21 sayı 41 (2016/2), 1-25

gelir. İngiliz siyaset düşüncesinin Kıta Avrupa'sındakinden farklı olduğunu iddia edenlerce Fortescue'nün kavramsallaştırması, İngiliz anayasacılığının açık bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan, seküler bir hukukçu olması nedeniyle, Fortescue'nün siyaset anlayışının teoloji merkezli geleneksel Ortaçağ siyaset düşüncesinden farklı olduğu iddia edilmiştir. Böylece Fortescue'nün siyaset düşüncesinin tarihsel bağlamı ihmal edilmiştir. Bu çalışma Fortescue'nün siyaset düşüncesini tarihsel bağlamı içinde okumayı önermektedir. Yazının temel iddiası, Fortescue'nün siyaset düşüncesinin, düşünülenin aksine, gelecek nesillere hitap eden kuşatıcı bir niteliğe sahip olmadığıdır. Onun siyaset düşüncesi mevcut siyasal ve toplumsal krize bir çözüm önerisi olarak şekillenmiş, geleneksel Ortaçağ siyaset düşüncesinin kalıplarından çıkmayı amaçlamamıştır. Fortescue'nün düşüncesinin asıl değeri ise, Ortaçağ düşüncesi sınırlarından çıkmadan, yeni doğmakta olan profesyonel hukukçular zümresinin içinde bulunulan koşullara bakış açısını yansıtmamasından kaynaklanmaktadır.

Anahtar kelimeler: John Fortescue, Geç Ortaçağ, İngiltere, Siyaset Düşüncesi, Siyasal ve Krallık Yönetimi

GİRİŞ

Geç Ortaçağ siyaset düşüncesinin, Yüksek Ortaçağ'da Aquina'lı Tomasso (ö. 1274) tarafından formüle edilen ve kemikleşen Aristotelesçi yoruma dayanmakla birlikte, ondan daha ileri ve farklı bir içeriğe sahip olduğuna dair düşünce, siyaset düşüncesi metinlerinin zorlama biçimde, aslında ifade etmedikleri anlam ve bağlamlarda okunmasına neden oldu.¹ Bu zorlama okumaların en tipik

¹ Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Aquina'lı Tomasso'nun Aristotelesçi siyaset düşüncesinden ne anlaşılması gerektiği tartışılacak olmakla beraber, Tomasso'nun Hristiyan dünya tasavvuruyla Aristoteles'in XIII. yüzyılda Yunancadan Latinceye çevirisi ilk kez Flemenk din adamı Willem Van Moerbeke (ö. 1286) tarafından yapılan *Siyaset* ve İngiliz din adamı Robert Grosseteste (ö. 1253) tarafından çevrilen *Nicomakos'a Etik* adlı yapıtlarındaki siyaset anlayışını kaynaştırmaya çalıştığını ve ahlaki erdemlere sahip

örnekleri, *Opusculum de natura legis naturae* (Doğal Hukuk'un Doğası Üzerine, 1463), *De Laudibus Legum Angliae* (İngiltere Yasalarının Övgüsü, 1468-1471) ve *Governance of England* (İngiltere'nin Yönetimi, 1471) gibi Geç Ortaçağ'ın bir parçası olarak düşündüğümüz XV. yüzyıl İngiltere'sinin günümüzde bilinen en önemli siyaset düşünürü John Fortescue'nün siyaset düşüncesini gösteren eserleri üzerine olanlardır. Fortescue'nün yazdıkları belirli bir dönemin ruhunu ve siyasal anlayışını yansıtmalarıyla tarihsel metinler olmalarına karşın, sanki bütün çağları kuşatan ve modern İngiliz siyaset düşüncesinin ayırt edici vasıflarının bulunabileceği kaynaklar olarak değerlendirilmiştir.²

Hukuk ve devlet adamı olarak çeşitli görevler yapmış olan John Fortescue'nün yazdıklarına yönelik zorlayıcı okumalar hem Fortescue'nün şahsiyle hem de yazdığı metinlerde siyaset, yönetim ve hukuk alanında yaptığı yorumlarla ilgiliydi. John Fortescue her şeyden önce XV. yüzyıla ait bir İngiliz düşünürdü. Ortaçağ siyaset düşüncesini şekillendiren Aquina'lı Tomasso, Lucca'lı Ptolemy (ö. 1327) ve Roma'lı Giles (ö. 1316) gibi isimlerden farklı olarak, bir ilahiyatçı değildi. Geç Ortaçağ'da bürokratik devletin artan gücü din adamları sınıfının dışında devlet kademelerinde görevlendirilebilecek profesyonel hukukçular zümresinin doğuşuna yol açmıştı. Tıpkı tarih yazıcılığının manastırlardaki keşişlerden seküler tarihçilere geçişi gibi, siyaset düşüncesi üzerine kalem oynatanların kimliğinde de çeşitlenme meydana gelmişti. Fortescue seküler bir hukuk adamı olarak yetişmişti. Geç Ortaçağ İngiltere'sinde üniversitelerden ve Kilise okullarından ayrı olarak, hukukçu ihtiyacını karşılamak üzere tüzel kişilik edinerek ortaya çıkan Londra'daki *Hukuk Hanları*'ndan (Inns of Court) en eski-

bir yöneticinin idaresi altında "kamu yararı" prensibinin uygulanabileceğini vurguladığını belirtmekte fayda vardır.

2 John Fortescue'nün siyaset düşüncesine ilişkin eserlerinin en yeni edisyonunu yapan Lockwood, Fortescue ile ilgili yanlış anlaşılmanın aşılmasına başladığı konusunda iyimser olsa da, metin içinde ve dipnotlarda gösterileceği gibi, bu konudaki sorunlu ve anakronik yaklaşım devam etmektedir. Shelley Lockwood, *Sir John Fortescue: On the Laws and Governance of England* (Cambridge: Cambridge University Press, 2002), xv-xvi. Bu çalışmada kullanılan Lockwood'un edisyonunda sırasıyla *De Laudibus Legum Angliae* (İngiltere Yasalarının Övgüsü) *In Praise of the Laws of England* başlığıyla ss. 3-80, *The Governance of England* (İngiltere'nin Yönetimi), ss. 83-123 ve *Opusculum de natura legis naturae*'nin (Doğal Hukuk'un Doğası Üzerine) siyaset konumuza ilişkin bölümleri *Appendix A: Extracts from On the Nature of the Law of Nature* başlığıyla ss. 127-136 arasında bulunmaktadır.

si olan ve hakkındaki ilk resmî kayıtlara 1422 yılında rastlanan *Lincoln's Inn*'de yetişmişti.³

Bu farklı eğitim, din merkezli bir hukuk anlayışından daha çok İngiliz örfi hukukuna (*common law*) dayalı bir eğitim alması nedeniyle, Fortescue'nün metinlerinin seküler bir içeriğe sahip olduğu düşüncesini perçinledi.⁴ Bunun yanı sıra, Fortescue'nün XV. yüzyıl İngiliz siyasetinde siyasetçi kimliğiyle oynadığı rol de dikkat çekiciydi. Fortescue siyasi kariyer basamaklarını kolayca çıkmayı başarmıştı. 1421-1436 yılları arasında İngiliz Parlamentosu'nda görev almıştı. Hukukçu kimliğine itibar edilen biri olarak, 1442 yılından Lancaster Hanedanı'na mensup son kral VI. Henry'nin tahtı kaybettiği 1461 yılına kadar, Kraliyet Mahkemesi Başkanlığı görevini yürütmüştü. Bu görev onun İngiltere'nin idari, hukuki ve toplumsal yapısını daha iyi tanımasına olanak vermişti. Siyasi olarak onu önemli bir isim kılan görevlerden bir tanesi de, VI. Henry'nin Fransa'ya sürgüne gittiğinde yanında *Lord Chancellor* (Lordlar Kamarası Başkanı) olarak bulunmasıydı.⁵ Son Lancaster Kral VI. Henry'nin oğlu Prens Edward 1471 yılında Tewkesbury Savaşı'nda öldürülünce, Fortescue York Hanedanı mensubu yeni Kral IV. Edward'ın yönetimine boyun eğmiş ve kralın Danışma

³ Hukuk sistemi ve bürokrasinin merkezileşmesiyle birlikte bu hukuk kurumları, Londra'ya gelen hukukçuların şehirde toplandıkları mekânlar olarak doğmuşlardı. Zaman içinde ise eğitim kurumu niteliğini kazandılar. *Lincoln's Inn*'in yanı sıra *Gray's Inn*, *Middle Temple* ve *Inner Temple* gibi diğer örnekleri de zikredebiliriz. Nicholas Orme, "Education and Recreation," *Gentry Culture in Late Medieval England*, ed. Raluca Radulescu ve Alison Truelove (Manchester: Manchester University Press, 2005), 63-83, 74. Ayrıca bkz. Nicholas Orme, *Medieval Schools: From Roman Britain to Renaissance England* (New Haven: Yale University Press, 2006), 56.

⁴ Fortescue'nün metinleriyle ilgili zorlayıcı yaklaşımın halen devam ettiğine dair en iyi kanıtlardan biri Ortaçağ ve Yeniçağ Avrupa siyaset düşüncesi üzerine çalışmalarıyla tanınan Cary J. Nederman'nın ifadelerinde görülebilir. Nederman, Tomasso'nun Aristotelesçi siyaset düşüncesinin etkisi altında yazdığını kabul ettiği Fortescue'nün modern çağımıza hitap eden bir "vatandaşlık" anlayışı geliştirdiğini, siyaset düşüncesi açısından hukuk adamlarının "devlet idaresindeki otoritelerinin din adamlarının manevi hayatın idaresine ilişkin meselelerdeki otoritelerine eşit" olmasını gerektiren bir yönetim anlayışına sahip olduğunu iddia etmektedir. Cary J. Nederman, "From Moral Virtue to Material Benefit: *Dominium* and Citizenship in Late Medieval Europe," *Cultivating Citizens: Soulcraft and Citizenship in Contemporary America*, ed. Dwight D. Allman ve Michael D. Beaty (New York: Lexington Books, 2002), 43-60.

⁵ Lockwood, "Introduction," xviii.

Meclisi'nde (*council*) yer almıştı.⁶ Pragmatik bir hukukçu ve siyaset adamı olan Fortescue'nün bütün bir kariyeri düşünüldüğünde, siyaset düşüncesi bağlamında yazdıkları oldukça cezbedici bir hale gelir. Böylesine parlak bir siyasal kariyere sahip olan ve yeni koşullara ayak uydurmayı bilen Fortescue'nün siyaset düşüncesine ilişkin ne yazdığı konusunda beklenti doğal olarak oldukça yüksek olmuştur. Fortescue'nün, siyasal tecrübelerini teorik yaklaşımıyla kaynaştırarak yeni bir siyaset düşüncesi geliştirmesi bu beklentinin odağında yer almıştır.

Fortescue'nün kişisel kariyeri bir yana, eserlerini yazdığı dönem de bu beklentiye artıran nedenlerden biridir. XV. yüzyıl Ortaçağ ile Yeniçağ arasında bir geçiş dönemi olarak görüldüğünden, bu dönemde, yani siyasal ve toplumsal bir krizin İngiltere'yi kasıp kavurduğu bir devirde yazılanların eskilerin yazdıklarından farklı bir şeyler söylemesi beklenebilirdi. Böylece Yeniçağ siyaset düşüncesi'nin teolojiden bağımsız ve seküler olduğu addedilen cumhuriyetçi ya da çoğulcu sivil siyaset anlayışına kapı açacak fikir ve tezler en azından nüve halinde bulunabilirdi. Fortescue, siyaset düşüncesi'ne ilişkin yazdıklarını devlet adamı olarak içinde yer aldığı, Lancaster ile York Hanedanları arasında Güller Savaşı (1455-1485) olarak bilinen İngiliz taht mücadelesinin olduğu yıllarda kaleme almıştı. Bu anlamda, bütün bir siyasal toplumu etkileyen kriz ortamının yönetim, meşruiyet ve hukuk temaları etrafında, Fortescue'nün İngiliz siyaset ve hukuk sisteminin özgünlüğüne yaptığı vurguya neden olduğu ve bunun modern İngiliz anayasal sisteminin fikrî zeminini oluşturduğu düşünülmüyordu.⁷

⁶ Lockwood, "Introduction," xix.

⁷ Bu yaklaşım tarzı Fortescue'nün siyaset düşüncesini derli toplu özetlemesine rağmen, M. R. L. Kelly tarafından yazılan konuyla ilgili kaleme alınmış en son çalışmalardan birinde de göze çarpar. "Sir John Fortescue and the Political Dominion: The People, the Common Weal, and the King," *Constitutions and the Classics: Patterns of Constitutional Thought from Fortescue to Bentham*, ed. D. J. Galligan (Oxford: Oxford University Press, 2014), 51-85. Fortescue'nün İngiltere'de Yeniçağ'daki anayasalcı düşüncelere zemin hazırladığı konusunda daha eski bir çalışmadaki yorumlar için bkz. Quentin Skinner, *The Foundations of Modern Political Thought: The Age of Reformation 2* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 54-56. Öte yandan, bir diğer yaklaşım biçimi olarak Fortescue'nün yazdıklarını basit birer propaganda metni olarak görme eğilimi, hem onun pragmatik bir siyasetçi olarak İngiliz taht kavgalarında taraf değiştirmesi, hem de siyasal bir kaos dönemi olarak değerlendirilen XV. yüzyıl İngiltere'sine ilişkin olumsuz düşüncelerden kaynaklanıyordu. Bu konuda bkz. P. E. Gill, "Politics and Propaganda in Fifteenth- Century England: the Polemical Writings of Sir John Fortescue," *Speculum* 46 (1971): 337-347.

John Fortescue'nün Geç Ortaçağ siyaset düşüncesine yapmış olduğu en önemli ve orijinal denilebilecek katkı *Krallık Yönetimi* (*dominium regale*) ile *Siyasal ve Krallık Yönetimi* (*dominium politicum et regale*) arasında yaptığı ayrımda görülmüştür.⁸ Bu ayrım meşru ve adil bir hükümdarın almış olduğu kararlarda tebasının rızasını gözetmek zorunda olduğu düşüncesine dayanır. Fortescue'nün anlayışına göre Krallık Yönetimi, kralın hükmettiği topraklar üzerinde keyfi idaresini ifade ediyordu. Siyasal ve Krallık Yönetim Biçimi ise, kralın iradesinin karar alma süreçlerinde nihai olarak belirleyici olduğu, fakat siyasal toplumun kral ve tebası arasında bir mutabakata dayandığını gösteriyordu. Mutabakat dinî, tarihsel ve hukuki ve bir niteliğe sahipti. Dinîydi, çünkü Kutsal Kitap'ın ve siyaset düşüncesi üzerine yazan Aquina'lı Tomasso gibi ilahiyatçıların idealize ettikleri siyasal yönetim biçimi buydu. Tarihseldi, çünkü İngiltere'nin kadim tarihinin de gösterdiği üzere İngiliz siyasal toplumu bu anlayış temelinde kurulmuştu. Hukukiydi, çünkü İngiliz örfi hukuku bu ayrıma göre şekillenmişti.

Fortescue'nün belli başlı eserlerinde yapmış olduğu bu ayrım, yukarıda örnek verdiğimiz gibi, Ortaçağ siyaset düşüncesine aşina olanları ve konu üzerine düşünenleri oldukça uzun bir süredir meşgul etmeye devam etmektedir. Bunun temel nedeni, Ortaçağ düşüncesinde en azından teorik olarak kabul edilen, kralın belirli bir hukuki çerçeve içerisinde tebaasının haklarını gözeterek hareket etmesi gerektiği düşüncesini yeni bir kavramsallaştırmayla gündeme getirmesidir. İçeriği özgün olmakla birlikte, Siyasal ve Krallık Yönetim Biçimi kavramı Ortaçağ siyaset düşüncesinde Aquina'lı Tomasso ve Lucca'lı Ptolemy'nin tohumlarını attığı bir

⁸ Fortescue'nün siyaset düşüncesinin tarihselliğine dikkat çeken, bu anlamda onun Ortaçağ siyaset düşüncesiyle sürekliliğini gören, ancak yine de yazdıklarını büyük oranda siyaset teorisi sınırlarında değerlendiren temel çalışmalar: S. B. Chrimes, "Sir John Fortescue and His Theory of Political Dominion," *Transactions of the Royal Historical Society*, 4. Seri, 17 (1934): 117-147; Felix Gilbert, "Sir John Fortescue's *Dominium regale et politicum*," *Medievalia et Humanistica* 2 (1944): 88-97; J. H. Burns, "Fortescue and the Political Theory of *Dominium*," *Historical Journal* 28 (1985): 777-797. Fortescue'nün yapıtları üzerine bazı eski çalışmalara örnek olarak: R. W. K. Hinton, "English Constitutional Doctrines from the Fifteenth Century to the Seventeenth: I. English Constitutional Theories from Sir John Fortescue to Sir John Eliot," *The English Historical Review* 75 (1960): 410-442; Arthur B. Ferguson, "Fortescue and the Renaissance: A Study in Transition," *Studies in the Renaissance* 6 (1959): 175-194; Charles F. Arrowood, "Sir John Fortescue on the Education of Rulers," *Speculum* 10 (1935): 404-410.

düşüncenin olgunlaşmış halidir. Öte yandan, Fortescue'nün seküler bir paradigma çerçevesinde siyaset düşüncesini geliştirdiği ve kendinden önceki düşünce geleneğiyle kopuş içinde olduğu, oldukça sorunlu bir yaklaşımdır. Kutsal Kitap ve Ortaçağ skolastik geleneğinde yazılmış olan eserlere verilen referansları dikkate alındığında, bu daha açık biçimde görülür. Bu çalışmada bütün bunlar dikkate alınarak, Fortescue'nün siyaset düşüncesinin bağlamı düşünüldüğünde tarihsel bir niteliğe sahip olduğu, bu nedenle de tarihselliği içinde değerlendirilmesi gerektiği vurgulanacak, Ortaçağ siyaset düşüncesi içinde geçmişte yazılanlarla içerdiği süreklilikler gösterilecek ve sonraki dönemlerin siyaset düşüncesini belirlemek kaygısıyla bir meta-anlatı önermediği tartışılacaktır.⁹

FORTESCUE'NÜN SİYASET DÜŞÜNCESİ: SİYASAL VE KRALLIK YÖNETİM BİÇİMİ (*DOMINIUM POLITICUM ET REGALE*)

John Fortescue'nün Krallık Yönetimi ile Siyasal ve Krallık Yönetimi arasında yapmış olduğu ayrım ilk olarak 1463 tarihli *Opusculum de natura legis naturae* (Doğal Hukuk'un Doğası Üzerine) başlıklı eserinde karşımıza çıkar. Burada kavramın Fortescue'nün siyaset düşüncesi için, eserin teorik ve felsefi yapısına uygun olarak ne ifade ettiği gayet açık bir biçimde ortaya konur. İki yönetim biçimi arasında ayrım yapmayı ve farklılıkları ortaya koymayı gerekli gören Fortescue kralların, İngiliz Parlamentosu içinde söz hakkına sahip olan din adamları, soylular ve avam kitlesinin, yani Ortaçağ siyasal toplum hiyerarşisinin bilinen ve dönemin kayıtlarında kullanılan şekliyle, "Üç Zümre'nin rızası olmadan ne kanun yapabileceğini ne de tebasına yükümlülükler dayatabileceğini"

⁹ Fortescue'nün siyaset düşüncesinin modern tarih yazımında alımlanmasına ilişkin sorunlar konusunda değerlendirmeler için bkz. Alan Cromartie, "Common Law, Counsel and Consent in Fortescue's Political Theory," *The Fifteenth Century IV: Political Culture in Late Medieval Britain*, ed. Linda Clark ve Christine Carpenter (Woodbridge: The Boydell Press, 2004), 45-68; özellikle, 45-48. Cromartie'nin çalışmasının temel problemi, bu çalışmanın esas iddiası olan Fortescue'nün siyaset düşüncesinin tarihselliğini göz ardı etmesi ve Fortescue'yu sadece bir siyaset teorisyeni olarak okumaya çalışmasıdır. Fortescue'nün siyaset düşüncesinin tarihselliğini bağlama oturtmak açısından en faydalı eser XV. yüzyıl İngiliz tarihini dönemin kendi kavramlarıyla okumaya çalışan John Watts'a aittir: *Henry VI and the Politics of Kingship* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).

iddia etmektedir. Bu noktada, bir adım daha ileri giderek, Krallık yargıçlarının gelenekle teminat altına alınmış bir bağımsızlık alanlarının bulunduğunu da vurgular. Fortescue'ye göre "hükümdar aksine emirler vermiş olsa bile, Krallık hukukçularının ülkenin hâlihazırdaki kanunlarına tezat hüküm vermeyeceklerine dair yemin ettiklerini" belirtir.¹⁰ Fortescue yaptığı ayrımın bir tür üçüncü yol anlamına geldiğinin farkındadır. Siyasal otorite (*dominium*) Kral'dan ayrı olarak konumlandığı çoğunluğun elinde değildir. Çünkü "tebaa, Kral'ın otoritesi olmadan, kendi başına yasa yapamaz." Öte yandan, Kral'ın mutlak otoritesine dayalı bir siyasal yönetim tarzından bahsetmek de mümkün değildir.¹¹ Daha önce vurguladığımız üzere, Fortescue'ya göre kadim İngiliz örfi hukuk geleneği (*common law*) bunun önündeki en büyük engeldir.

Fortescue, ne Krallık ne de Siyasal yönetim olmayan, fakat bunların her ikisinin birlikteliğine dayanan Siyasal ve Krallık Yönetimi Biçimi kavramını, siyaset düşüncesi bağlamında önemli olan diğer eserlerinde de vurgulamıştır. Lancaster Hanedanı'nın son kralı VI. Henry'in oğlu Edward için 1468-1471 yıllarında yazdığı nasihatname türündeki *De Laudibus Legum Angliae* (In Praise of the Laws of England, İngiltere Yasalarının Övgüsü) adlı eserinde, İngiltere'yi yöneten kralın "Krallığının yasalarını kendi arzusuna göre değiştiremeyeceğini" belirtir.¹² Fortescue'ye göre bunun nedeni İngiliz kraliyet sisteminin sadece krallığa değil, hem Krallık hem de Siyasal ve Krallık Yönetimi'ne dayanmasıdır. Bu eserinde, kral adayı olan Edward'a İngiliz örfi hukuk sistemini ve özgünlüklerini tanıtmayı amaçlayan Fortescue, ilerleyen satırlarda değineceğimiz gibi, konuya bu eserin başka kısımlarında da yer vermiştir. *De Laudibus*, savaştan başka bir şeye ilgi duymayan bir kral adayına, yönetmeye aday olduğu ülkenin geleneksel hukuk yapısını anlatmak ve nasıl bir idareci olması gerektiğini genel hatlarıyla göstermek hedefindedir.¹³ Eserin sadece pratik siyasete ilişkin bir nasihatname nite-

¹⁰Fortescue, *Extracts from On the Nature of the Law of Nature*, 128.

¹¹Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 17-18; Burns kavramın tarih içinde geçirdiği değişime vurgu yapar: "Fortescue," 777-797, 778.

¹²Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 47.

¹³Fortescue, *De Laudibus*'un henüz başlarında "Prens olgunlaşır olgunlaşmaz kendisini tamamen askerî talimlere verdi." diyerek bu saptamada bulunur. Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 3. Adaletle yönetebilmek için prens geleneksel hukukun genel kaidelerini bilmelidir. Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 4, 78-79.

liğinde olmadığı, içeriğinin büyük bir kısmının İngiliz örfi hukuku üzerine açıklamalara ayrılmasından anlaşılabilir.

Fortescue, Krallık Yönetimi ile Siyasal ve Krallık Yönetimi arasında yaptığı ayrıma, son olarak 1471 yılında tamamladığı *Governance of England* (İngiltere'nin Yönetimi) adlı eserinde yer verir. Latince yazdığı diğer iki eserin aksine İngilizce kaleme aldığı bu çalışmada, *Opusculum de natura legis naturae*'de yaptığı gibi açık ifadelerle kavramı tanımlar. Eserinin hemen girişinde bir krallığın yönetiminin iki temel şekli olduğunu; bunlardan birinin kralın Hanedan'dan gelen veraset hakkına dayalı Krallık Yönetimi, diğerinin ise kralın tebaasının haklarıyla kralın iradesinin dengesine dayalı Siyasal ve Krallık Yönetimi biçimleri olduğunu söylemektedir. Birincisinde, kral tebaası üzerinde kendi yaptığı kanunlara göre bir yönetim uygular ve tebaanın rızasını gözetmeye gerek duymaz. Aslolan, kralın kendi iradesidir (*voluntas, will*). İkinci yönetim şeklinde ise kral, tebaasının rızasını gözetmek durumundadır. Keyfî uygulamalar tebaanın iradesiyle aynı görülen, siyasal toplumun bir kral etrafında belirli hukuk kaideleriyle bütün bir toplum tarafından kurulması sebebiyle, örfi hukuk tarafından sınırlandırılır.¹⁴

FORTESCUE'NÜN SİYASAL YÖNETİM ANLAYIŞI: SÜREKLİLİK VE ÖZGÜNLÜK

John Fortescue'nün Krallık Yönetimi ile Siyasal ve Krallık Yönetimi'ne ilişkin bu tanımları nasıl değerlendirilmelidir? Fortescue'nün eserlerini yazmış olduğu siyasal bağlam göz önüne alındığında, yaptığı kavramsallaştırma Ortaçağ siyaset düşüncesi içerisinde nereye oturmaktadır? Bu sorulara cevap verebilmek için Fortescue'nün, sıkça atıf yaptığı kendinden önceki siyaset düşüncesi yazarlarını nasıl okuduğu konusuna eğilmek gerekir. Ortaçağ siyaset düşüncesi geleneği içinde değerlendirilmesi gereken Fortescue, yapmış olduğu bu kavramsal ayrımı meşru bir zemine

¹⁴Fortescue, *The Governance of England*, 83-87. Fortescue'nün siyaset düşüncesi için kaynak teşkil eden bahsettiğimiz üç eserden *Opusculum de natura legis naturae*'nin konumuzla ilgili bölümleriyle diğer iki eserin tam metin edisyonları, daha önce de belirttiğimiz üzere, 2 numaralı dipnotta atıf yaptığımız Fortescue'nün eserlerine ilişkin en yeni edisyon-kritik olan Lockwood'un çalışmasında yapılmıştır. Makalede bu edisyon esas alınmıştır.

oturtma ihtiyacı duyar. Bu nedenle, Klasik Ortaçağ siyaset düşüncesinin temel metinlerini kendi teorik iddialarına dayanak yapar. Bu tutum geleneğin itibar gördüğü ve düşüncede sürekliliğin esas olduğu Ortaçağ Avrupa düşünce paradigması içinde makul bir tavırdır. Fortescue'nün geçmiş yazarların eserlerine yaptığı vurgu kendi metinlerinde öyle baskındır ki, siyaset düşüncesinde ortaya koyduklarının özgünlüğünü değerlendirmek, ancak onu öncekilerle karşılaştırarak mümkün olur.

Öte yandan, Yüksek Ortaçağ'ın skolastik mantığı Fortescue'nün metodolojisini şekillendirmiştir. Skolastik metodolojinin gerek Geç Ortaçağ ve Rönesans gibi geçiş dönemlerine, gerekse de modern düşünce biçimine bıraktığı en belirgin miraslardan biri kavramları kesin ve açık sınırlılıklarıyla tanımlamaktır. Bir kavram bütün yönleriyle açıklanmalıdır. Bu açıdan Ortaçağ skolastik yöntemi, Hristiyanlık ve Antikite metinlerinde geçen kavram ve sorunlara ilişkin “tutarlı cevaplar üreten bir kavramsal sistem” meydana getirmiştir.¹⁵ Ortaçağ siyaset düşüncesindeki bu iki yönelime sıkı sıkıya bağlı olan Fortescue, Krallık Yönetimi ve Siyasal ve Krallık Yönetim biçimleriyle neyi kast ettiğini açıklamak için, Ortaçağ siyaset düşünce geleneği içinde düşünen ve yazan birinden bekleneceği üzere, Aquina'lı Tomasso'nun konuya ilişkin yaptığı yorumlardan yararlanma yoluna gider.

Krallık Yönetimi ile Siyasal ve Krallık Yönetimi arasında çizdiği ayrımı kendi açısından kesinlikle özgün olarak tanımlamayan Fortescue, Aziz Aquina'lı Tomasso'nun eserlerinde bu ayrımın var olduğunu iddia eder. Fortescue'nün bu konuda başvurduğu kitap, Tomasso'nun Kıbrıs Kralı Hugues II de Lusignan (ö. 1267) için yazdığı ve Kral'ın ölümü sebebiyle tamamlamadığı *De Regno* (Krallık Üzerine) başlıklı eserdir.¹⁶ Özellikle Aristoteles'in siyasal toplumun doğası

15 Robert E. Goss, “The First Meeting of Catholic Scholasticism with dGe lugs Pa Catholicism,” *Scholasticism: Cross-Cultural and Comparative Perspectives*, ed. José Ignacio Cabezón (New York: State University of New York Press, 1998), 65-90, 67.

16 Aslında Fortescue, eserini tamamlamayan Tomasso'nun öğrencisi Lucca'lı Ptolemy tarafından bitirilen ve *Regimine Principum* (Hükümdarların Yönetimi Üzerine) adıyla Geç Ortaçağ'da bilinen eseri de kendisine kaynak olarak kullanmaktadır. Eserin bir kısmını Tomasso'nun yazdığı kabul edilmektedir. Muhtemelen değişik kopyalar Fortescue'nün elinde mevcuttu. J. H. Burns, Fortescue'nün Tomasso adına yaptığı referansların Ptolemy'e ait olduğunu iddia eder: “Fortescue and the Political Theory of *Domini-um*,” 777-797, 782. Gilbert, “Sir John Fortescue's *Dominium regale et politicum*,” 88-97, 92-93.

üzerine yazdıklarının etkisinde olan Tomasso, bir toplumda birlikte yaşamının doğal olduğunu, “herkesin kendi çıkarının peşine düşeceği” topluluk yaşamında “toplumun bütün üyelerinin iyiliğini gözetecek” bir yönetici otoriteye ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.¹⁷ Bu anlamda, “kamu maslahatı” (*bonum commune*)¹⁸ vurgusu yapan Tomasso, bir kişi, yani kral tarafından yönetilmenin “doğal,” dolayısıyla da makul olduğunu; evrene bakıldığında “bütün her şeyi yaratan ve yöneten bir Tanrı” olduğunu belirtir.¹⁹ Tomasso’nun Ortaçağ siyaset düşüncesine özgün katkılarının biri, Krallık Yönetiminin anarşik bir toplumsal düzene yol açma tehlikesini içeren çoğunluk yönetiminden daha doğru olduğunu belirtmekle birlikte, tebaasının görüş ve taleplerini hiçe sayan yöneticinin tiranlaşacağı tehlikesine dikkat çekmesidir. Kendi ifadesiyle, “Bir Kral’ın yönetimi en iyisi olduğu gibi, bir tiranın yönetimi de en kötüsüdür.”²⁰ Aquina’lı Tomasso’nun öğrencisi Lucca’lı Ptolemy, hocasından çok daha ileri giderek, Krallık Yönetimi ve Siyasal Yönetim olarak yaptığı ayrım, ilkinin despotik idareyle özdeşleştirirken, ikincisinin daha iyi olduğunu iddia eder. Krallık Yönetimi köleliğe yol açarken, “liyakat” temelli Siyasal Yönetim, “bilge ve erdemli” insanlar için uygun olanıdır.²¹

Ptolemy’nin yaptığı ayrımın bilincinde olan ve bu ayrımdan yararlanan Fortescue, mutedil bir çözüm yolu olarak, hem Krallık hem de Siyasal Yönetim’i barındıran bir idare biçimini Krallık ve Siyasal Yönetim kavramsallaştırmasıyla önerir. Fortescue, Kral’ın gücünün siyasal toplumun oluşturduğu hukuk kaideleriyle, yani kadim hukuk (*political law*) geleneğiyle sınırlandırılması gerektiğini söyler.²² Fortescue’nün Ortaçağ düşünce geleneğinin en çok itibar edilen düşünürü Aquina’lı Tomasso’dan yararlanarak

17 Thomas Aquinas, *De Regno Ad Regem Cypri*, çev. Gerald B. Phelan, gözden geç. I. Th. Eschmann (Toronto: The Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1949), <http://dhsprory.org/thomas/DeRegno.htm> (eriş. tar. 15 Aralık 2016). İnternet sitesinde, kullanılan edisyon kitabın başlığı ve içeriği vermekle birlikte sayfa numaraları belirtilmemiştir.

18 Aquinas, *De Regno*, Book I, Chapter 1:8, <http://dhsprory.org/thomas/DeRegno.htm> (eriş. tar. 15 Aralık 2016).

19 Aquinas, *De Regno*, Book I, Chapter 3:19, <http://dhsprory.org/thomas/DeRegno.htm> (eriş. tar. 15 Aralık 2016).

20 Aquinas, *De Regno*, Book I, Chapter 4.21, <http://dhsprory.org/thomas/DeRegno.htm> (eriş. tar. 15 Aralık 2016).

21 Ptolemy of Lucca, *On the Government of Rulers, de Regimine Principum*, çev. James M. Blythe (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1997), Book 2: 124.

22 Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 17-18.

kendi kavramsallaştırmasını meşru bir zemine oturtmak istediği aşikârdır. Ancak, Fortescue'nün Tomasso'nun "kamu maslahatı" üzerine düşüncelerini, siyasal toplumun hukuk kaideleriyle sınırlandırması gerektiği yönündeki yorumu aşırı bir okumadır. Aslında Fortescue de Aquina'lı Tomasso'nun XIII. yüzyıl dünyasına ait siyaset düşüncesinin, kendisine yeterli temel sağlayamayabileceğini görmüştür. Bu nedenle, Krallık Yönetimi ile Siyasal ve Krallık Yönetimi olarak yaptığı ayrımın Tomasso'nun eserinde var olduğunu iddia etmeye devam etmekle birlikte, bu kavramsallaştırmanın siyaset düşüncesi üzerine yazan başka düşünürlerce daha açık biçimde tanımlandığını ifade etmiştir. Tomasso'nun öğrencisi olan, Ortaçağ'ın büyük düşünür ve din adamlarından Roma'lı Giles'in siyasal yönetime ilişkin düşüncelerini buna örnek gösterir.²³ Gerçekten de Giles hocası Tomasso'nun düşüncelerini geliştirmiş ve Geç Ortaçağ siyaset düşüncesini derinden etkilemiştir. Krallık Yönetimini tek meşru yönetim biçimi olarak gören Giles, Tomasso'dan daha net olarak, Kral'ın yasalarla sınırlandırılması gerektiğini belirtmiştir: "Mümkün olduğunca fazla şeyin hukukla belirlenmesi ve mümkün olduğunca az şeyin Kral'ın keyfî yargısına bırakılması uygundur."²⁴ Ancak, Fortescue'nün kavramsallaştırmasını metninde kullanmamıştır. Özetle, siyasal krizden çıkışa uygun bir yönetim sisteminin nasıl olması gerektiğine kafa yoran Fortescue için hem Tomasso'nun hem de Giles'in yazdıkları kendi siyaset düşüncesini geleneğe referansla kurma ve meşrulaştırma çabasında da belirleyici olmuştur.

Fortescue Ortaçağ düşünce geleneği içinde Krallık Yönetimi konusundaki temel yaklaşımları değerlendirdikten sonra, adlarından söz ettiğimiz üç eserde de skolastik metodolojinin gereği olarak bahsettiğimiz kavramı açık seçik tanımlama çabasına girer. Fortescue bunun için bir kralın Krallık Yönetimini Siyasal Yönetime neden tercih ettiği sorusunu gündeme getirir.²⁵ Her üç eserde de Eski Ahit'e göndermelerde bulunarak teo-politik okumayı ihmal etmeyen Fortescue, *De Laudibus* ve *Governance*'da keyfî biçimde işleyen Krallık Yönetiminin ilk örneği olarak Nemrud'u gösterir.

²³ Fortescue, *The Governance of England*, 84; Fortescue, *Extracts from On the Nature of the Law of Nature*, 128.

²⁴ Alıntı için bkz. James M. Blythe, *Ideal Government and the Mixed Constitution in the Middle Ages* (Princeton: Princeton University Press, 1992), 70.

²⁵ Fortescue, *The Governance of England*, 85.

Fortescue'nün "tiranların ilki"²⁶ olarak dikkati çektiği Nemrud, kimliği konusunda kesin bir bilgi olmamakla beraber, Hz. Nuh'un soyundan gelen Mezopotamyalı (muhtemelen Asur) bir kral olarak bilinir. Nemrud, Eski Ahit'in Yaratılış (Genesis) Bölümü'nde tiran örneği olarak gösterilmiştir. Yaratılış'ın 10. Bölümü'ndeki anlatıya göre, ilk önceleri "yiğitliğiyle" tanınan Nemrud'un bu vasfı dola-yısıyla "Rabb'in önünde yiğit bir avcıydı" sözüne mazhar olduğu, zaman içinde gücünü arttırarak Asur ülkesine gidip Ninova ve bir-kaç başka şehri kurduğu belirtilmektedir.²⁷ Nemrud'un tiranlıkla özdeşleştirilen bir tarihsel figür haline gelmesi ise zamanla Yahudi anlatı geleneği içinde gerçekleşmiştir. Hristiyan düşüncesinin Ya-hudi geleneği üzerinde inşa edildiği düşünüldüğünde, Nemrud'un kötü olanla özdeşleştirilmesi anlaşılır. Bu konuda Aziz Augustinus ve Sevilya'lı İsidore gibi, Hristiyan düşüncesinin kurucu isimleri yorumlarda bulunmuşlardır. Augustinus'a göre Nemrud, Tanrı'ya karşı gelen "dev bir avcıdır."²⁸ İnsanlardan farklı bir yapıya sahip olan "dev"lerin varlığını kabul eden Augustinus,²⁹ cüsseli olması³⁰ ve şiddet eğilimi nedeniyle böyle adlandırdığı Nemrud'un tiranlığı konusuna doğrudan değinmemektedir.

Nemrud'un anlatı içindeki işlevi, kibir sahibi olmanın büyük bir günah olduğunu ve Tanrı'ya giden yolun "alçakgönüllülük"ten geçtiğini vurgulamaktır. Nemrud, Babil Kulesi'ni Tanrı'ya karşı kibrinin bir göstergesi olarak yaptırmış ve "ceza-yı hak etmiştir."³¹ Sevilya'lı İsidore'nin (ö. 636) Ortaçağ skolastik düşüncesini şekil-lendiren *Etymologiae* (Etimolojiler veya Kökenler) başlıklı eserinde ise Nemrud'un tiranlığı öne çıkarılmıştır. Nemrud'un tiran anlamı-na geldiğini iddia eden İsidore, Augustinus'un görüşünü paylaşı-larak, zorba bir yönetim tesis eden Nemrud'un Tanrı ile boy ölçüş-meye kalkarak "Dinsizlik Kulesi" olarak adlandırdığı Babil Kulesi'ni inşa ettirdiğini yazmaktadır.³² İsidore'nin Nemrud'un zalim bir

26Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 19; Fortescue, *The Governance of England*, 85.

27 *Eski Ahit, Yaratılış*, 10: 9 <http://kutsalkitap.info/tr-gen10.html> (eriş. tar. 23 Aralık 2016)

28St. Augustinus, *The City of God: Books VIII-XVI*, çev. Gerald G. Walsh ve Grace Monahan (Washington: The Catholic University of America Press, 2008), 490-491.

29St. Augustinus, *The City of God*, 433

30St. Augustinus, *The City of God*, 511.

31St. Augustinus, *The City of God*, 496.

32Isidore of Seville, *The Etymologies*, çev. ve haz. Stephen A. Barney, W. J. Le-

idareci olduğuna ilişkin vurgusu, adil bir yönetimin nasıl olması gerektiği konusunda düşünen Salisbury'li John (ö. 1180) gibi düşünürleri etkilemiştir. Aquina'lı Tomasso'dan bir yüzyıl önce adil yönetim konusunda düşüncelerini ortaya koyan Salisbury'li John, "güçlü kuvvetli bir avcı olan" ve Tanrı'ya karşı çıkan Nemrud'un insanların doğal haklarını hiçe sayarak onları köleleştirdiğini söylemektedir.³³

Nemrud imajını bilinçli olarak kullanan Fortescue'nün, bir hukukçu ve siyaset düşünürü olarak, bu kaynakları bildiğinden şüphe yoktur. Fortescue'nün katkısı, Nemrud figürüne siyaset ve yönetim konusundaki yorumlarında keyfî idareyle özdeş olarak gördüğü Krallık Yönetimini tanımlamada merkezî bir rol vermesidir. Fortescue için Nemrud, kendi arzu ve isteklerine göre kararlar alan ve uygulayan bir kraldır. Tebaasının haklarını ve düşüncelerini kesinlikle gözetmez. "İnsanları güç kullanarak kendine boyun eğdiren Nemrud" böylece "sadece Krallık Yönetimi" denilebilecek bir idari yapı oluşturmuştur. Fortescue, bu açıdan bakıldığında Kutsal Kitap'ın onu kral olarak adlandırmamasını gayet anlaşılır bulmaktadır.³⁴ Böyle bir yöneticinin neden kral olarak adlandırılmayacağı konusunda yine kendinden öncekilerin yazdıklarına dönen Fortescue, Ortaçağ siyaset düşüncesi içinde bilinen bir kavram-sallaştırmaya başvurur. Fortescue'ya göre, Nemrud'un Eski Ahit'te kral olarak adlandırılmamasının nedeni kral anlamına gelen "rex" kelimesinin Ortaçağ siyaset düşünce geleneği içinde nasıl algılandığıyla ilişkilidir. Aziz Augustinus, Sevilya'lı İsidore ve Salisbury'li John gibi, Ortaçağ siyaset düşüncesi denilince akla ilk gelen düşünürlerin hepsine göre kral kelimesi *regendo/recendom*, yani yönetmek anlamını taşır. Yönetmekten anlaşılan ise, kralın tebaasını onlarla uyumlu şekilde yönlendirmesi ve gözetmesidir. Sevilya'lı İsidore'nin belirttiği üzere, kral demek olan "rex" kelimesi "doğru biçimde yönetmek" anlamına gelmektedir.³⁵

wis, J. A. Beach ve Oliver Berghof (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 7: vi, 163.

33 John of Salisbury, *Policraticus: Being a Translation of the First, Second, and Third Books and Selections from the Seventh and Eighth Books*, çev. Joseph B. Pike (New York: Octagon Books, 1972) Book I: 4. <http://www.constitution.org/salisbury/policrat123.htm> (eriş. tar. 25 Aralık 2016).

34 Fortescue, *The Governance of England*, 85.

35 Isidore, *The Etymologies*, 9: iii, 200.

TEO-POLİTİK ANALİZDEN TARİHSEL YORUMA

Fortescue'nün "rex" kavramını Nemrud örneğiyle kaynaştırarak, Siyasal ve Krallık Yönetimi'nin nasıl olması gerektiğini gösterdiği yaklaşımı, İngiltere'nin siyasal ve hukuki geleneğinin bu yönetim şekline en uygun koşulları sağladığını iddia ettiği noktada oldukça özgün bir karakter kazanır. Aquina'lı Tomasso'nun Aristotelesçi yorumuna sadık kalarak insanların daha iyi bir yaşam için "büyük topluluklar" halinde yapılandıkları söyleyen Fortescue, bunun Britanya topraklarında, efsanevi kurucu Brutus ile birlikte gerçekleştiğini iddia eder.³⁶ Tarihsel bir kişilik olduğu oldukça şüpheli olan Brutus hakkında ilk bilgiler, IX. yüzyılda yaşamış Galler'li bir keşiş olan Nennius'a atfedilen *Historia Brittonum*'da (Britonların Tarihi) görülmektedir. Kökenleri Truvalılara dayandırılan Brutus'un Britanya'yı kurduğu efsanesine XII. yüzyılda yaşamış olan din adamı ve tarihçi Geoffrey Monmouth'un (takriben ö. 1155) *Historia Regum Britanniae* (Britanya Krallarının Tarihi) kitabında kapsamlı biçimde yer verilmiştir.³⁷ Monmouth'un eserinin Ortaçağ İngiltere'sinde okuma yazma bilen kesimler içinde oldukça yaygın olarak okunduğu bilinmektedir. Fortescue'nün bu efsaneyi bilmesi ve kullanması bu bakımdan oldukça doğaldır. Öte yandan, Brutus efsanesi İngiliz milli kimliğinin Fransız karşıtlığıyla şekillendiği ve İngilizce'nin yazı dili olarak kullanılmaya başlandığı Geç Ortaçağ İngiliz kültüründe popüler hale gelmiştir. Öyle ki, dönemin en iyi bilinen ve çokça okunan Ortaçağ İngilizcesi ile yazılmış ve Brutus'tan, kroniğin yazar tarafından bitirildiği tarihe kadarki döneme kadar, anonim olarak yazılan *Brut* kronikleri adını bu efsaneden almıştır.³⁸

Brutus efsanesinin Geç Ortaçağ İngiliz insanının zihnindeki canlılığını bilen Fortescue, böylece efsaneyi teo-politik okuma-

36Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 22. Fortescue, *The Governance of England*, 86.

37Nennius, *History of the Britons (Historia Brittonum)*, çev. J. A. Giles (Cambridge, Ontario: In Parantheses Publications, 2000), 4-10; Geoffrey of Monmouth, *History of the Kings of Britain*, çev. Aaron Thompson, ed. J. A. Giles (Cambridge, Ontario: In Parantheses Publications, 1999), 2-22.

38Chris Given-Wilson, *Chronicles: The Writing of History in Medieval England* (Hambledon: London, 2004), xxii, 3, 216; Fatih Durgun, "Geç Ortaçağ İngiliz Kroniğinin Analizi: *London Chronicles*'ın Cotton Julius B II Nüshasında Siyasi Belge Kullanımı Üzerine Bir İnceleme," *Tarih Araştırmaları Dergisi* 39 (2016): 43-62, özellikle 44-46.

sıyla birleştirerek, siyaset düşüncesini tarihselleştirme yoluna gider. Fortescue, İngiliz geleneğinde Siyasal ve Krallık Yönetim tarzının eskiliğini vurgularken Ortaçağ siyaset düşüncesinin siyasal toplumu organik bütünlük (*corpus politicum*) olarak kavraması eğilimini takip eder. Bu noktada da, bir Geç Ortaçağ siyaset düşünüründen beklenecek şekilde, eskilerin yazdıklarına döner. Aziz Augustinus'un, insanların "yasaların rızasıyla ve çıkar topluluğu" olarak bir araya geldiklerini yazdığını belirten Fortescue, nasıl ki "beden fiziksel embriyodan doğuyor ve baş tarafından yönetiliyorsa, bir Krallık da insan topluluğundan kaynaklanıp mistik bir beden olarak var olur ve vücuttaki başa karşılık gelen bir kişi tarafından yönetilir." demektedir.³⁹ *Corpus Mysticum* (Mistik Beden) Ortaçağ'da bilinen ve kullanılan bir kavramdır. Bu konuda kapsamlı ve analitik bir inceleme yapmış olan büyük Alman tarihçi Ernst H. Kantorowicz, Kurumsal Kilise'nin seküler otoriteyle çatışma içinde olduğu Yüksek Ortaçağ'da *Corpus Mysticum*'un, bütün bir inananlar topluluğunca oluşturulan Kilise'nin "İsa'nın mistik bedeni" anlamında kullanılmaya başlandığını, kavramın dünyevi bir kurumu nitelendirmek için kullanılmasının dinî içeriği aşındırdığını göstermiştir. Aquina'lı Tomasso gibi teologların dinî içeriği esas alarak kullandıkları kavram, Kilise ile İsa özdeş görüldükçe, İsa'nın bedeninin (*Corpus Christi*) organik toplum ve devletle özdeşleştirilmesine doğru giden farklı bir eğilimi de güçlendirmiştir.⁴⁰ Fortescue'nün siyasal toplumu *Corpus Mysticum* olarak görmesi bu ikinci yaklaşımın yansımasıdır.

Corpus Mysticum siyasal toplumla özdeşleştirilince dinî olduğu kadar tarihsel olarak da meşrulaştırılması zorunlu hale gelir. Fortescue bu nedenle Brutus ve tebaasının siyasal toplumu kurarken, tıpkı vücudun başa ihtiyaç duyması gibi, tebaanın da kendilerini yönetecek bir lidere ihtiyaç duyduğunu ve Brutus'u siyasal toplumun başına kral olarak atadıklarını belirtir.⁴¹ Bunu seçimle yapıp yapmadıkları konusu muğlak görünür. Kralı bir toplumun başındaki tek meşru idareci olarak gören Fortescue'nün asıl meselesi de zaten bu değildir. Onu ilgilendiren, Krallık Yönetimini keyfi idareyi saptaktan alıkoyan Siyasal ve Krallık Yönetimi'nin kurulmasıdır. Bu bağlamda, Fortescue'nün siyasal olandan ne anladığı burada

39 Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 20.

40 Ernst H. Kantorowicz, *The King's Two Bodies: A Study in Medieval Political Theology* (Princeton: Princeton University Press, 1957), 193-206.

41 Fortescue, *The Governance of England*, 86.

bir diğer dikkate değer husustur. *Policia* kelimesinin *poles*, yani pek çok kelimesiyle *ycos*, yani bilgelik kelimesinin birleşiminden meydana geldiğini iddia eden Fortescue'ye göre siyasal yönetim bilgelik ile meşveretin bir araya geldiği bir yönetim biçimi anlamındadır.⁴² Fortescue'nün *Policia* kelimesini bu biçimde tanımlaması öncelilerinde görülmez. Klasik Aristotelesçi anlayışta *polise* ilişkin işleri ifade eden ve Ortaçağ'da organik Hristiyan bir toplumun idaresiyle ilişkilendirilen *Policia*, Fortescue'da çoğul olan anlamında kullanılır. Benzer bir kullanım Lucca'lı Ptolemy'de de görülür. Ptolemy, *polis* kelimesinin çoğunluk ve kent anlamlarına geldiğini yazar.⁴³ Ptolemy'i okuyan Fortescue, bu kavramsallaştırmayı ondan almış olabilir. Burada çoğunluk ile ifade edilen çoğulcu bir yönetim değildir. Fortescue'nün vurguladığı krallık görevini üstlenen yöneticinin, tebaasının haklarını koruması, etrafındakilerin tavsiyelerine ve kadim hukuk geleneğine uymasındır.

Policia kelimesini Siyasal ve Krallık Yönetiminin dengeleri gözetten doğru yönetim biçimi olduğunu göstermek için kullanan Fortescue, önerdiği siyasal yönetimin tarihsel kökenlerini ispatlamaya çalışırken sadece İngiltere örneğiyle sınırlı kalmaz. İskoçların da bu ilkeye göre yönetim sistemi geliştirdiklerini belirterek, Mısır Medeniyeti ve Libya gibi yerlerde de eski zamanlarda insanların rızasına dayalı yönetim şeklinin görüldüğünü vurgular. Bu ülkelerde Krallık ve Siyasal Yönetim'in nasıl olduğunu anlatırken, M. Ö. I. yüzyılda yaşamış Yunan tarihçi Diodorus Siculus'un (Sicilya'lı Diodorus Siculus), Avrupa'da Doğu hakkında ilgi ve malumatın artmasına paralel olarak, ilk 5 kitabı XV. yüzyılda İtalyan hümanist Poggio Bracciolini tarafından Yunancadan Latinceye çevrilen *Bibliotheca Historica* (Tarih Kütüphanesi) adlı eserini kendine kaynak olarak kullanır.⁴⁴ Siculus'un anlatısındaki bazı kısımlar gerçekten de Fortescue'nün Siyasal ve Krallık Yönetimi biçimini meşrulaştırmasına yarayacak bilgiler sunar. Örneğin Fortescue, Siculus'un 4. kitabına referansla eski zamanlarda Etiyopya Kralının ülkesinin "kadim yasalarına göre hareket ettiğini" ve bütün uygulamalarını "atalarından miras kalan yasalara göre" gerçekleştirdiğini söyler.⁴⁵ Böylece, John Fortescue İngiltere ve Doğu'dan verdiği örneklerle önerdiği kavramsallaştırmanın meşruiyeti ve tarihselliğini iyice pekiştirir.

⁴²Fortescue, *The Governance of England*, 86-87.

⁴³Ptolemy of Lucca, *On the Government of Rulers, Book IV*, Chapter 1, 216.

⁴⁴Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 22.

⁴⁵Fortescue, *The Governance of England*, 87.

SİYASAL YÖNETİMİN KAYNAĞI OLARAK HUKUK

Fortescue'nün düşünce dünyasında Siyasal ve Krallık Yönetimi'nin dinî ve tarihî temellendirmesi hukuki temellendirmeden ayrı düşünülmez. Örfi hukuk eğitiminden geçmiş bir hukukçu olan Fortescue için İngiliz hukuk geleneği, kadim niteliği ve sürekliliğiyle bu yönetim biçimine en uygun zemini oluşturur. Fortescue, Ortaçağ hukuk düşüncesinin Aristotelesçi temel niteliklerine sadık kalır. Doğal Hukuk (*law of nature*) değişmez biçimde bütün insanlar için geçerlidir. Aquina'lı Tomasso'nun ifadesiyle “insanoğlu yaşamı için gerekli olan özel şeylerin bilgisini akıl yürütmeyeyle doğal ilkelerden çıkarır.”⁴⁶ Fakat kendi yargısıyla “bütün her şeyin bilgisine ulaşması mümkün değildir.”⁴⁷ Hem topluluk yaşamının devamının hem de toplumun adil bir şekilde işleyebilmesinin bütün insanlar için değişmez çerçevesi böylece tanımlanır. Bu bağlamda, Aristoteles'in *Etik*'ine atıfta bulunan Fortescue, Doğal Hukuk'un bütün insanlar için aynı etkiye ve güce sahip olduğunu vurgular.⁴⁸ Fakat gelenekler ile çerçevesi çizilmiş yasalar aracılığıyla milletlerin hukuk sistemi arasında farklılıklar meydana gelir. İngiltere'nin gelenekleri tarihi süreç içinde hem yöneticiler hem de tebaanın rızasıyla benimsenmiş ve esas olarak kabul edilmiştir. İngiliz hukuk geleneği eski olmasının yanı sıra en iyi iyisidir de. Fortescue'nün, İngiliz yasalarının eskiliğini övmesi bu yasaların eskiliğinden dolayı en iyi olduğu anlamına gelmez. En iyi olmasının nedeni “yalnızca hükümdarın iradesiyle yapılmamış” olmasıdır. Herkesin “rızası” ile yapılan yasalar özleri itibarıyla değişmez biçimde kalmışlardır. Tebaanın onayı ile yapılmalarının İngiliz yasalarını en iyi olarak değerlendirmeyi mantıklı hale getirir. Çünkü insanların kendi rızalarıyla yaptıkları yasa “onlara zarar verecek” ya da onların menfaatleriyle çatışacak nitelikte olamazlar.⁴⁹

Bu anlamda, hukuk kişileri siyasal topluma dönüştürme yönüyle Siyasal ve Krallık Yönetimi biçiminin odağında yer alır. Yasalar siyasal toplumun kuruluşundan itibaren rıza ile oluşturulduklarından, kral için de bağlayıcı hükme sahip olurlar. İşte tam da bu nok-

46 Aquinas, *De Regno*, Book I, Chapter 1: 6. <http://dhsprory.org/thomas/De-Regno.htm> (eriş. tar. 26 Aralık 2016).

47 Aquinas, *De Regno*, Book I, Chapter 1: 6. <http://dhsprory.org/thomas/De-Regno.htm> (eriş. tar. 26 Aralık 2016).

48 Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 26.

49 Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 27.

tada, Fortescue için İngiliz örfi hukuk geleneği bir yönetim biçiminin nasıl olması gerektiği konusunda Kıta Avrupasındaki Kamu Hukuku (*Civil Law*) geleneğinden farklılık ve üstünlüğü bünyesinde barındırır. Kıta Avrupa'sındaki Kamu Hukuku, bilindiği üzere Bizans İmparatoru Jüstinyen döneminde derlenen ve *Corpus Juris Civilis* (Kamu Hukuku Külliyyatı) olarak bilinen Roma hukuk sistemine dayanmaktadır. *Corpus*'un yönetime ilişkin maddelerinden birisi de "Hükümdarı hoşnut eden her ne ise o, kanun hükmündedir." (*quod principi placuit legis habet vigorem*). Roma geleneğinde *lex regia* (krallık hukuku) olarak bilinen ilkeyi belirten bu madde, Roma cumhuriyetten imparatorluğa dönüşürken halkın yönetime dair bütün hak ve yetkilerini imparatora devretmesini simgeler. Bu andan itibaren, mutlak otoriteyle yetkilendirilmiş imparator *yaşayan yasa* (*lex animata*) niteliğini kazanır.⁵⁰ Fortescue, bu maddenin Kıta'daki Krallık Yönetimini ve siyaset sistemini şekillendirdiğini iddia etmektedir. İngiltere'deki örfi hukukla sınırlandırılmış Krallık Yönetiminin zıddı olarak Roma Kamu Hukuku'nun yönetim anlayışının, yani kralın keyfî idaresine yol açacak Krallık Yönetiminin en bariz örneği olarak Fransa'yı göstermektedir. *De Laudibus*'ta Fransa'da Roma Kamu Hukuku'na bağlı Krallık Yönetimi olması nedeniyle, Kamu Yararı ilkesinin gözetilmediğini dile getiren Fortescue, kral adayı Prens Edward'a Fransa'da sürgünde geçirdikleri dönemde Fransa'da şahit oldukları halkın sefaletini unutmaması gerektiğini belirtir. Buna karşılık, İngiliz Örfi Hukuku'nun çerçevesini çizdiği İngiliz Siyasal ve Krallık Yönetiminin, keyfî idarenin önüne geçen bir "Adalet" mekanizmasını, "Kamu Yararı"nı dikkate alarak, tarihî süreç içerisinde tesis ettiğini iddia eder.⁵¹

SONUÇ: FORTESCUE'NÜN SİYASET DÜŞÜNCESİNİN TARİHSELLİĞİ

John Fortescue'nün siyaset ve yönetim düşüncesinin temel taşları bu şekilde, Örfi Hukuk üzerine inşa edilmiş bir teo-politik ve tarihsel çözümlemeyle yerli yerine oturur. Fortescue'nün Siyasal ve Krallık Yönetim Biçimi kavramsallaştırması özgün olmakla birlikte, İngiliz anayasalcılığına kapı açacak bir meta anlatı olarak ta-

50 Joseph Canning, *A History of Medieval Political Thought: 300-1450* (London: Routledge, 2005), 8.

51 Fortescue, *In Praise of the Laws of England*, 49-53.

sarlanmamıştır. Fortescue, bir siyaset teorisyeni olmakla beraber, pragmatik bir siyasetçi ve hukukçudur. Hedefi, döneminin hâkim siyasal düşüncelerini hukukçu olarak edindiği formasyonla bütünleştirip, içinde bulunduğu siyasal konjonktüre dair bir siyaset ve yönetim biçimi önermektir. Bu hem yaptığı kavramsallaştırmayı hem de yazdığı bütün metinleri tarihsellikleri içinde değerlendirmeyi zorunlu kılar.

Fortescue'nün siyaset anlayışı değerlendirilirken öncelikli olarak dikkat edilmesi gereken nokta, Ortaçağ İngilteresinin, belki diğer bütün Ortaçağ Avrupa Krallıklarında olduğu gibi, kralın otoritesinin sınırlarının ne olacağına ilişkin büyük bir çelişkiyle boğuşmak zorunda olduğuydu. Teorik olarak durum şöyleydi: Kral, siyaset kurumunun merkezinde mutlak otorite kabul edilmeliydi ve onun iradesi son kertede belirleyici ve tartışılmazdı. Tebaasının hukukunu ve mutluluğunu teminat altına alması gerektiğine ilişkin geleneksel düşünceye dayandığı sürece, otoritesi sorgulanamaz nitelikteydi. John Watts'ın oldukça açıklayıcı bir şekilde ifade ettiği gibi, kralın, bir kral olarak iradesinin iki yönü vardı. Kralın bir karar alırken kullandığı "şahsi iradesi" olmalıydı. Bu vazgeçilmez bir husustu. Diğer taraftan ise, kralın kendi tebaasıyla oluşturduğu bir "Kamusal İradesi" vardı. İradenin kamusal haline gelişi kralın etrafındaki danışmanlarıyla veya ülkenin ileri gelenleriyle istişaresi sonucunda karar almasıyla ortaya çıkıyordu. Fakat bir karar alırken, kralın kendi inisiyatifini kullanması gerekirdi. İnsiyatif kullanamayan ve doğru kararlar alamayan bir kral zaten meşverete uygun davranmıyor demekti.⁵²

Kral-tebaa ilişkisinin bu kadar karmaşık olduğu düzen,⁵³ özellikle kralın zayıf olduğu, kendi isteklerini tebaasına dayattığı veya böyle algılandığı dönemlerde büyük siyasal krizlere yol açmıştı. Fortescue'nün kendine referans aldığı ve üzerinde durduğumuz Ortaçağ siyaset düşüncesi, ortaya çıkan bu hassas duruma karşı çözüm bulma temelinde gelişmiş ve şekillenmişti. İngiliz tarihi de bu tür siyasal kriz örnekleriyle doluydu. Bu durum karşısında İngiliz Ortaçağ hukukçuları hukukun üstünlüğünü yerleştirmeye çalış-

⁵² Watts, *Henry VI*, 28.

⁵³ Bu kafa karışıklığı Fortescue'nün siyaset düşüncesinde belirgindir. Kralın nasıl sınırlandırılacağı hâlâ muğlak gibidir. Fortescue'de kralın iradesiyle ilgili anayasalcı perspektiften eski bir okuma için bkz. James L. Gillespie, "Sir John Fortescue's Concept of Royal Will," *Nottingham Medieval Studies* 23 (1979): 47-65, özellikle 55-65.

mışlardı. İngiliz Örfi Hukuk geleneğinin şekillenmesinde büyük rol oynamış olan Henry Bracton (ö. 1268) “Kralı kral yapan, yasadır.”⁵⁴ diyecek kadar ileri gidebilmişti. Kral John ve soylular arasında yaşanan mücadele neticesinde 1215 yılında ilan edilen *Magna Carta*’ya yol açan siyasal kriz ve sonrasındaki hukuk vurgusu belki Fortescue için çok uzak bir tarihte kalmıştı, fakat Fortescue hayatı boyunca hizmetinde bulunduğu Lancaster Hanedanı’nın iktidara gelişini çok iyi biliyordu. IV. Henry, kuzeni II. Richard’ı 1399 yılında devirip Hanedanı tesis ettiğinde kendi iktidarını meşrulaştırmak için resmî belgelerde ve söylemlerinde, Richard’ın aksine, kral ve tebaası arasında “Kamu Yararı” temelinde bir ilişki kuracağını vurgulamıştı.⁵⁵ Fortescue’nün Siyasal ve Krallık Yönetimini kavramsallaştırdığı Lancaster Hanedanı’nın son günlerinde ise, Kral “Kamu Yararı”nı gözetmemekle suçlanıyordu. Zaten York ailesi etrafında gelişen ve nihayetinde York Hanedanı’nın ülke yönetimini mutlak surette ele geçirmesiyle sonuçlanan süreç bunun sonucuydu. Fortescue, 1453 yılında akli melekelerini tamamen yitirmiş ve iradesini kullanmaktan yoksun olan VI. Henry’nin oğlu Edward’a Siyasal ve Krallık Yönetiminin doğruluğunu anlatırken, Lancaster Hanedanı’nın iktidara gelişindeki “Kamu Yararı” prensibine vurgu yapmayı gerekli görüyordu. Krallığın zorunluluğunu ve bir toplum için vazgeçilmez olduğunu düşünen Fortescue için,⁵⁶ şahsi iradesini “kamusal irade” ile bütünleştirecek bir kral siyasal krizi bitirebilirdi. Kamusal iradenin tezahürü İngiliz hukuk geleneğine uygun kararlardan geçiyordu. Kuşkusuz bunun için meşveret sisteminin işletilmesi gerekirdi. Fakat Fortescue’ye göre bu, eski yöntemlerle olamazdı. Kral’ın Danışma Meclisi, sadece kendi işleriyle ilgilenip Kral’ın, dolayısıyla ülkenin meselelerini ihmal eden geleneksel aristokrasiden oluşuyordu. Bunun değişmesi, dolaysız olarak Kral’a bağlı bir Danışma Meclisi oluşturulması gerektirmekteydi.⁵⁷ Fortescue, içinden geldiği zümrenin kalbinden geçenleri dillendiriyordu. Kriz içindeki devlet ve toplumu ancak profesyonelleşen hukukçular huzura kavuşturabilirdi.

54Cromartie, “Common Law, Counsel and Consent,” 45-68.

55John Theilmann, “Caught Between Political Theory and Political Practice: ‘The Record and Process of the Deposition of Richard II,’” *History of Political Thought* 25 (2004): 599-619.

56Cromartie, “Common Law, Counsel and Consent,” 45-68.

57Fortescue, *The Governance of England*, 114-115. Watts, *Henry VI*, 46-51.

KAYNAKÇA

Arrowood, Charles F. "Sir John Fortescue on the Education of Rulers." *Speculum* 10 (1935): 404-410.

Aquinas, Thomas. *De Regno Ad Regem Cypri*. Çev. Gerald B. Phelan, göz. geç. I. Th. Eschmann. Toronto: The Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1949. <http://dhspriority.org/thomas/DeRegno.htm> (eriş. tar. 15 Aralık 2016).

Burns, J. H. "Fortescue and the Political Theory of *Dominium*." *Historical Journal* 28 (1985): 777-797.

Blythe, James M. *Ideal Government and the Mixed Constitution in the Middle Ages*. Princeton: Princeton University Press, 1992.

Canning, Joseph. *A History of Medieval Political Thought: 300-1450*. London: Routledge, 2005.

Chrimes, S. B. "Sir John Fortescue and His Theory of Political Dominium." *Transactions of the Royal Historical Society*, 4. Seri, 17 (1934): 117-147.

Cromartie, Alan. "Common Law, Counsel and Consent in Fortescue's Political Theory." *The Fifteenth Century IV: Political Culture in Late Medieval Britain*. Ed. Linda Clark ve Christine Carpenter, 45-68 (Woodbridge: The Boydell Press, 2004).

Durgun, Fatih. "Geç Ortaçağ İngiliz Kroniğinin Analizi: *London Chronicles*'in Cotton Julius B II Nüshasında Siyasi Belge Kullanımı Üzerine Bir İnceleme." *Tarih Araştırmaları Dergisi* 39 (2016): 43-62.

Ferguson, Arthur B. "Fortescue and the Renaissance: A Study in Transition." *Studies in the Renaissance* 6 (1959): 175-194.

Fortescue, John. "In Praise of the Laws of England." *Sir John Fortescue: On the Laws and Governance of England*, ed. Shelley Lockwood, 3-80. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Fortescue, John. "The Governance of England." *Sir John Fortescue: On the Laws and Governance of England*, ed. Shelley Lockwood, 83-123. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Fortescue, John. "Extracts from *On the Nature of the Law of Nature*." *Sir John Fortescue: On the Laws and Governance of England*, ed. Shelley Lockwood, 127-136. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Goeffrey of Monmouth. *History of the Kings of Britain*. Çev. Aaron Thompson, ed. J. A. Giles. Cambridge, Ontario: In Parentheses Publications, 1999.

Gilbert, Felix. "Sir John Fortescue's Dominium regale et politicum." *Medievalia et Humanistica* 2 (1944): 88-97.

Gillespie, James L. "Sir John Fortescue's Concept of Royal Will." *Nottingham Medieval Studies* 23 (1979): 47-65.

Gill, P. E. "Politics and Propaganda in Fifteenth-Century England: the Polemical Writings of Sir John Fortescue." *Speculum* 46 (1971): 337-347.

Given-Wilson, Chris. *Chronicles: The Writing of History in Medieval England*. Hambledon: London, 2004.

Goss, E. Robert. "The First Meeting of Catholic Scholasticism with dGe lugs Pa Catholicism." *Scholasticism: Cross-Cultural and Comparative Perspectives*, ed. José Ignacio Cabezón, 65-90. New York: State University of New York Press, 1998.

Hinton, R. W. K. "English Constitutional Doctrines from the Fifteenth Century to the Seventeenth: I. English Constitutional Theories from Sir John Fortescue to Sir John Eliot." *The English Historical Review* 75 (1960): 410-442.

Isidore of Seville, *The Etymologies*. Çev. ve haz. Stephen A. Barney, W. J. Lewis, J. A. Beach ve Oliver Berghof. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

John of Salisbury. *Policraticus: Being a Translation of the First, Second, and Third Books and Selections from the Seventh and Eighth Books*. Çev. Joseph B. Pike. New York: Octagon Books, 1972. <http://www.constitution.org/salisbury/policrat123.htm> (eriş. tar. 25 Aralık 2016).

Kantorowicz, Ernst H. *The King's Two Bodies: A Study in Medieval Political Theology*. Princeton: Princeton University Press, 1957.

Kelly, M. R. L. "Sir John Fortescue and the Political Dominium: The People, the Common Weal, and the King." *Constitutions and the Classics: Patterns of Constitutional Thought from Fortescue to Bentham*, ed. D. J. Galligan, 51-85. Oxford, Oxford University Press, 2014.

Lockwood, Shelley. "Introduction." *Sir John Fortescue: On the Laws and Governance of England*, xv-xxxix. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

Nederman, Cary J. "From Moral Virtue to Material Benefit: *Dominium* and Citizenship in Late Medieval Europe." *Cultivating Citizens: Soulcraft and Citizenship in Contemporary America*, ed. Dwight D. Allman & Michael D. Beaty, 43-60. New York: Lexington Books, 2002.

Nennius, *History of the Britons (Historia Brittonum)*. Çev. J. A. Giles. Cambridge, Ontario: In Parantheses Publications, 2000.

Orme, Nicholas. "Education and Recreation." *Gentry Culture in Late Medieval England*, ed. Raluca Radulescu & Alison Truelove, 63-83. Manchester: Manchester University Press, 2005.

—. *Medieval Schools: From Roman Britain to Renaissance England*. New Haven: Yale University Press, 2006.

Ptolemy of Lucca. *On the Government of Rulers, de Regimine Principum*. Çev. James M. Blythe. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1997.

Skinner, Quentin. *The Foundations of Modern Political Thought: The Age of Reformation*. Cilt 2, 11. Edisyon. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

St. Augustinus. *The City of God: Books VIII-XVI*. Çev. Gerald G. Walsh ve Grace Monahan. Washington: The Catholic University of America Press, 2008.

Theilmann, John. "Caught Between Political Theory and Political Practice: 'The Record and Process of the Deposition of Richard II.'" *History of Political Thought* 25 (2004): 599-619.

Watts John. *Henry VI and the Politics of Kingship*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

ORIGINALITY AND CONTINUITY IN MEDIEVAL EUROPEAN POLITICAL THOUGHT: THE HISTORICITY OF JOHN FORTESCUE'S UNDERSTANDING OF POLITICS AND ADMINISTRATION

ABSTRACT

John Fortescue was the most important political thinker of Late Medieval England and his political writings are still the subject of heated debates among scholars. As a jurist and statesman, Fortescue wrote his works in a period of political and social disorder known as the Wars of the Roses, when Lancastrians and Yorkists were engaged in a civil war for the English Crown. Fortescue made a very authentic contribution to the history of political thought through his distinction between the concept of *Royal Rule* (*dominium regale*) and his own conceptualization of *Political and Royal Rule* (*dominium politicum et regale*). In Fortescue's thought, while *Royal Rule* characterizes the position of a king with absolute authority, *Political and Royal Rule* describes a system wherein the king looks to secure the support of his subjects in the decision-making process and where his will is limited through English Common Law. Fortescue's conceptualization has been considered an obvious instance of English Constitutionalism by those arguing that English political thought was distinct from that in Continental Europe. On the other hand, it has been asserted that Fortescue's political understanding was distinct from traditional theology-based medieval political theory, since he was a secular jurist. Fortescue's historical context, however, has been neglected. This article offers a reading of Fortescue's political works within their political and historical contexts. As opposed to the prevailing view, this study argues that Fortescue's political thought was not an encompassing meta-narrative addressing future generations. Fortescue's political understanding sought a solution to the political and social crisis of his time, and he never aimed at thinking outside the box of traditional medieval political thought. The essential value of his thought is the perspective it offers on the conditions of the newly emerging body of professional jurists during the period, and that it does so firmly within the bounds of Medieval thought.

Keywords: John Fortescue, Late Medieval, England, Political Thought, Political and Royal Rule